

Reflexe estetiky raného videoartu, rigorózní práce Mgr.K.Matoušové-Peštové

Oponentský posudek, PhDr. Helena Jarošová

Příspěvek k uměnovědnému zařazení a estetice videoartu Mgr. Karolíny Matoušové je psán úsporně, nemnohomluvně. O to více přesvědčivě vyznívají její rešerše, analýzy a závěry. Teoretickou část doplnila empiričtěji zaměřenými pohledy na jednotlivé směry a autory a tak prokázala schopnost doložit, co před tím vytkla jako základní parametry raného videoartu a tyto doplnila dalšími dílčími postřehy.

Hned zkraje se vyrovnala s technologickou povahou tohoto média, na kterou v minulosti často ulpívaly teorie, které se primárně snažily odhalit specifičnost jazyka nového audiovizuálního prostředku. V pravý moment označí videoart za „komplexní tvůrčí koncept“ a brzy se zaměřuje a hlouběji zkoumá otázku narativity, lyričnosti, času, rytmu a svébytné obrazovosti.

Zvlášť se věnuje času a rytmu, pojmům bohatě reflektovaným filosofem Henri Bergsonem. Pro srovnávání videoartu s filmem a zkoumání specifiky obrazovosti videa, proniká do díla Gillesa Deleuze. Rytmus, jak jej vyložil Bergson, přivede autorku k zásadní kvalitě raného videoartu, pro který je charakteristický rytmus obrazu v rámci singulární, uzavřené, narace prosté události. Zjišťuje, že „pravidelný obrazový rytmus“ podobný sinusoidě ukolébává diváka až k jistému druhu hypnotického stavu. Divák se snadno oddá sugesci, ztotožní se s ideou uměleckého díla a propojí se snadno s jednáním umělce. Lze vskutku předpokládat, že právě v potenci sugestivního ovládnutí subjektu tkví síla videa a také podmínka jeho adekvátní recepcce. Nastolení tohoto momentu estetické situace podporuje okamžitost působení, rovněž neopomenutelná vlastnost videa. Tomuto médiu se tak daří zachytit, co jinak pozornosti člověka v běžném životě unikne a filmu trvá v časově a narativně rozloženém způsobu reprezentace nepoměrně delší dobu.

Neopomenutelný je sebereflexivní aspekt tvůrce a často i performéra videa v jedné osobě. Umělec má před sebou monitor kamery, který ho odráží. Rosalinda KrAUS tuto stránku možné sebereflexivity video umělce či umělkyně označila za narcistní. Takový výrok je dle

našeho názoru příliš jednostranný. Objev dostupné přenosné videokamery zaujal umělce proto, že sliboval zachytit osobní názor, osobní pohled na svět. Tento moment je neoddělitelný od politického aspektu videoartu. Autorka rigorózní práce se ho také zběžně dotkla, spíše jej však doložila pojednáním o feministické video produkci. Osobně bych chtěla zdůraznit širší politický rozměr videa , který je neodlučitelný právě od raného období . Toto médium se objevilo v době, kdy vycházejí první rozborů masové kultury a masových prostředků komunikace. Velkou pozornost sklídl M. McLuhan svým dílem „Médium je zpráva“, jehož název se stal široce sdíleným heslem. Kritičtí a dobu předjímající umělci se v tomto okamžiku chápou videa jako prostředku, jímž chtějí ukázat, v době rozvinuté zejména televizní a filmové produkce všeho druhu čím je možné videy kriticky přispět. Byl to vstup do konfliktu umění versus technologie, televize versus umění, lukrativně založených institucí versus jednotlivců. Obecně se zdá, že i v budoucnu nebude možné hodnotit nová média jenom z hlediska uměnovědného případně estetického, ale také jako součást širšího kulturního kontextu a technického pokroku. Poslední poznámka se týká videí, které mají ráz performancí. Ať bylo v práci cokoliv vysloveno k povaze produkce videa jako uměleckého média , vyvstává otázka divácké recepce personálního těla umělce, hlavního aktéra obrazu a autora v jedné osobě. Nemyslím si, že by jeho situaci bylo možné ztotožnit se situací těla v (umělecké) taneční kreaci. Narážím tak na citát autorky rigorózní práce z díla filosofky a historičky literatury Růženy Grebeníčkové . Domnívám se, že situace těla a estetika obou druhů je odlišná a to nejenom v rovině divácké recepce. Význam těla a jeho specifčnost však není v předložené práci zásadní , poznámku uvádím jen jako upozornění.

Rigorózní práci Mgr.Karolíny Matoušové navrhuji hodnotit na výbornou.

V Praze dne 15. listopadu 2015

PhDr. Helena Jarošová,v.r.